

ГІБРИДНІ ГЕНДЕРНІ ЗАГРОЗИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Загрози, які представляє гібридна війна, є комплексними. Їх небезпека полягає у впливі, який охоплює практично кожен сферу суспільних відносин, що ускладнює не тільки можливість адекватно реагувати, але й бути проактивними і завчасно запроваджувати заходи задля попередження небезпечних проявів ворожої політики. Гібридні загрози – це багатостороннє явище, серед ознак якого можна виокремити протидію затвердженню положень гендерної рівності в українському суспільстві. Відповідно до свого державного устрою Україна є парламентсько-президентською республікою. Верховна Рада України – єдиний законодавчий орган, який виступає не тільки як важливий елемент у системі законодавчого забезпечення державної політики, але й як об'єкт, на який має бути зосереджена посилена увага українських спецслужб та суспільства з метою захисту від протидії різного роду гібридних загроз, зокрема, і гендерного характеру.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При підготовці статті було опрацьовано деякі закони та законопроекти, аналітичні матеріали на відповідну тематику, серед яких: «Верховна Рада України 8-го скликання: проблеми, виклики та досягнення у процесі реалізації гендерної політики», а також низку публікацій та повідомлень у ЗМІ.

Мета статті. Визначити прояви гібридних загроз як інструменту протидії включення гендерного компоненту в законодавчу та інші функції парламенту.

Виклад основного матеріалу. Блокування ініціатив, що містять положення щодо гендерної рівності, несуть загрози як для євроінтеграції України, так і для зміни свідомості громадян в контексті розірвання ментальних зв'язків із системою суспільного устрою часів СРСР та сучасної Росії, яка є її правонаступницею.

Імплементация положень щодо гендерної рівності передбачена певною кількістю нормативно-правових документів, які є важливою складовою євроінтеграційного курсу України. Серед них – Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, а також «Дорожня карта» законодавчого забезпечення виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Останньою передбачено внесення змін в законодавство України стосовно ратифікації Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами, гармонізація законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації із правом Європейського Союзу і приведення трудових прав у відповідність до вимог ЄС.

Наочно можливість впливу гібридних гендерних загроз на процес євроінтеграції ми можемо простежити на процедурі отримання безвізового режиму з країнами ЄС.

Національним планом заходів з виконання другої фази Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України передбачено запровадження норм антидискримінаційного законодавства та імплементація відповідних документів ООН та Ради Європи у сферу політики зайнятості.

Включення антидискримінаційних змін у трудове законодавство розглядалося як частина нового Трудового кодексу, і як зміни у чинний Кодекс законів про працю України від 1979 року.

В день голосування Верховній Раді України знадобилось шість спроб для включення законопроекту до порядку денного, і сім спроб, щоб ухвалити Закон України від 12 листопада 2015 року № 785-VII «Про внесення зміни до Кодексу законів про працю України щодо гармонізації законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації з правом Європейського Союзу» за основу та в цілому. Цим законом запроваджуються зміни у трудове законодавство, згідно яких встановлюється перелік ознак за якими забороняється дискримінація такими ознаками як: «сексуальна орієнтація», «гендерна ідентичність», «інвалідність» тощо, привівши нормативні положення у відповідність до мінімального переліку захищених ознак у статті 1 Директиви Ради № 2000/78/ЄС від 27 листопада 2000 року, що встановлює загальні рамки рівноправного поводження у сфері зайнятості і професійної діяльності [1].

Причиною активного спротиву народних депутатів України була наявність «гендерної термінології» в положеннях законопроекту, а саме таких понять як «гендер», «гендерна ідентичність», «сексуальна орієнтація».

Тобто, якби не посилена адвокація деяких депутатів та активна позиція керівництва Верховної Ради України, виникла велика ймовірність того, що необхідні зміни не були б ухвалені, що поставило б під загрозу безвізовий режим з ЄС та подальшу євроінтеграцію.

Але це один з поодиноких випадків, коли Верховній Раді України 8-го скликання вдалося ухвалити закон, який в своєму тексті містив би вищезгадані визначення.

В аналітичному документі «Верховна Рада України 8-го скликання: проблеми, виклики та досягнення у процесі реалізації гендерної політики» наведено низку прикладів, коли законопроекти не були ухвалені, бо містили «гендерну термінологію» [6].

Особливо варто звернути увагу на голосування за проект Закону про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція), а також за два інші законопроекти (№ 5294 та № 4952), які були покликані імплементувати положення конвенції в українське законодавство [4].

Депутати з різних фракцій наполягали на виключенні «гендерної термінології» із згаданих проектів нормативно-правових актів, обґрунтовуючи це серед іншого і позицією релігійних організацій. В підсумку, Стамбульська

конвенція так і не була ратифікована, а відповідні зміни у законодавство, що регулює сферу призначення покарань, були прийняті без зазначеної термінології.

Відсутність «гендерної термінології» є загрозою не тільки в плані дотримання вимог щодо вступу в ЄС та НАТО, але й в плані формування ставлення у суспільстві до розуміння гендеру як такого. Наприклад, незважаючи на те, що в нормативно-правових актах є визначення, що таке гендерна рівність, а саме *рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну*

участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства, деякі політичні, громадські та релігійні діячі зовсім інакше трактують це поняття, викривляючи ставлення суспільства до гендерної політики.

Іншим аспектом боротьби з «гендерною термінологією» є подання альтернативних законопроектів. Тобто якщо основний законопроект містить такі терміни, як «гендерна рівність» та «сексуальна орієнтація», то подається альтернативний законопроект, який не містить цих визначень.

Наступним інструментом протидії впровадження гендерної політики є діяльність депутатів, що виступають за обмеження права на аборт. Прикладом цього є проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо права лікаря на відмову від абортів через міркування совісті [2] та проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмежень по проведенню операцій штучного переривання вагітності (абортів) [3]. Також було подано проект Постанови про заходи із забезпечення захисту сімейних цінностей та інституту сім'ї в Україні № 8521 від 22.06.2018. Відповідно до цієї постанови на Кабінет Міністрів України покладалося у тримісячний строк розробити та затвердити проект Стратегії державної сімейної політики до 2023 року, яка мала передбачати «пропагування недопущення абортів».

Отже, законодавчу діяльність деяких народних депутатів ми можемо окреслити як протидію включення гендерного компонента в нормативне поле, яке серед іншого регулює боротьбу з домашнім насильством, а також часткову заборону абортів.

У своїй діяльності парламентарі, які виступають проти реалізації гендерної політики, опираються на підтримку різних релігійних конфесій та організацій. Це простежується на прикладі активної кампанії Всеукраїнської Ради Церков, що мала на меті не допустити прийняття законопроекту про ратифікацію Стамбульської конвенції [7]. Іншою демонстрацією тісної співпраці депутатського корпусу та релігійних рухів є проведення Всеукраїнського форуму сім'ї, що був організований Міжфракційним депутатським об'єднанням Верховної Ради «За духовність, моральність і здоров'я України» і Всеукраїнською Радою Церков та інших релігійних організацій. Результатом такої співпраці можна вважати проект Закону № 9183 від 09.10.2018 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту суспільної моралі та традиційних сімейних цінностей»,

що був поданий Олександром Вілкулом. Відповідно до пояснювальної записки законопроекту: «Метою законопроекту є посилення захисту суспільної моралі, охорони сім'ї та традиційних для України сімейних цінностей, посилення соціального захисту сім'ї та дітей». Але положення законопроекту базуються на вилученні «гендерної термінології» з українського правового поля та криміналізації «пропаганди ЛГБТ» [5].

Якщо проаналізувати публічні промови суб'єктів, які активно виступають проти впровадження гендерної політики у суспільні відносини, ми можемо спостерігати, як вони у своїй риторичній концепції поняття «гендер» протиставляють поняттям «сім'ї» та «моралі», наголошуючи на тому, що це неспівставні речі.

Крім поданого законопроекту, за підсумками форуму була ухвалена резолюція, серед вимог якої поміж іншого: вилучення з правового поля слово-сполучення «гендерна ідентичність» і «сексуальна орієнтація»; не допустити ухвалення закону «Про цивільне партнерство»; виключити з регулятивних правових актів у освітній сфері та з текстів підручників норми й положення, які ставлять за мету так зване «подолання гендерних стереотипів».

Такі ж вимоги містяться у зверненнях депутатів місцевих рад до центральних органів державної влади із вимогою «захистити інститут сім'ї в Україні та заборонити пропаганду та унормування ідей ЛГБТ». Понад 50 місцевих рад вже ухвалили відповідні рішення щодо цього [9].

Тобто це говорить про злагоджену спільну інформаційну кампанію як на місцевому, так і на національному рівні.

Ідентичні погляди щодо заборони абортів та максимальна декриміналізація домашнього насильства є також офіційною риторикою російської православної церкви.

Так, 28 лютого 2018 року в парламенті Російської Федерації відбувся круглий стіл: «Декриміналізація побойв: наслідки прийняття закону», під час якого був представлений звіт Патріаршої комісії з питань сім'ї, захисту материнства та дитинства: «Проблема криміналізації покарань у сім'ї», де вказано, що всі проблеми, які піднімаються навколо домашнього насильства, є маніпулятивними. На законодавчому рівні має бути виключена кримінальна відповідальність у відповідній сфері, а фізичне насильство над дитиною є «нормою» виховання [8].

В контексті посиленого впливу церкви на деяких політиків та громадських організацій доречно навести цитату Єгора Божка, колишнього Голови Служби зовнішньої розвідки України: «Російська православна церква на 99% контролюється спецслужбами Російської Федерації» [10]. Також The New York Times повідомило про розповсюдження 175 гігабайт даних, де поміж іншого наводиться інформація про тісну співпрацю РПЦ з російською владою [11].

Висновки. Гендерні гібридні загрози несуть вкрай велику небезпеку для обороноздатності країни. Ці прояви ми можемо спостерігати не тільки як перешкоду на шляху забезпечення рівних прав і можливостей для жінок та чоловіків, а й як вагомий виклик щодо членства в НАТО та ЄС. Також відбувається підміна понять, що викривляє у суспільства сприйняття

гендерної рівності, а також закріплює соціальні межі у парадигмі політики Російської Федерації, яка визнана на офіційному рівні країною-агресором.

Викликає занепокоєння трансформація антигендерних рухів та їх мімікрія, якщо раніше їх діяльність зосереджувалася на протидії ЛГБТ та фемінізму, то зараз ведеться активна кампанія навіть проти «гендерної термінології», яку позиціонують як інструмент руйнування інституту сім'ї.

Вагому роль у формуванні подальшого розвитку країни відіграє Верховна Рада України, як орган, що відповідає за визначення внутрішньої та зовнішньої політики держави відповідно до Конституції України. Тому повне або часткове блокування законодавчих ініціатив, що стосуються гендерної рівності, може стати вагомим аргументом для дій ворожих країн у гібридній війні.

Список використаних джерел

1. Про внесення зміни до Кодексу законів про працю України щодо гармонізації законодавства у сфері запобігання та протидії дискримінації з правом Європейського Союзу : Закон України від 12 листопада 2015 року № 785-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/785-19>.

2. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо права лікаря на відмову від абортів через міркування совісті [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62322.

3. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмежень по проведенню операцій штучного переривання вагітності (абортів) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61424.

4. Проект Закону про ратифікацію Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60492.

5. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту суспільної моралі та традиційних сімейних цінностей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64775.

6. Верховна Рада України 8-го скликання: проблеми, виклики та досягнення у процесі реалізації гендерної політики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wicc.net.ua/post/verhovna-rada-ukra-ni-8-go-sklikannya-problemi-vikliki-ta-dosyagnennya-u-proces-real-zac-enderno-pol-tiki>.

7. Інформаційне джерело: «Всеукраїнська Рада Церков проти ратифікації Стамбульської конвенції щодо „гендеру“» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.religion.in.ua/news/vazhливо/35798-vseukrayinska-rada-cerkov-proti-ratifikaciyi-stambulskoyi-konvenciyi-shhodo-genderu.html>.

8. Інформаційне джерело: «На круглом столі в Общественной палаті РФ представлений доповідь Патріаршої комісії по питанням сім'ї, захисту материнства і дитинства „Проблема криміналізації покарань в сім'ї“» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.patriarchia.ru/db/text/5154765.html>.

9. Інформаційне джерело: «місцеві ради – на захист сім'ї і свободи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vsirazom.ua/vchinki/miscevi-radi-na-zaxist-sim%D1%97-i-svobodi>.

10. Інформаційне джерело: «Російська православна церква на 99% під контролем ФСБ – голова розвідки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2626340-rosijska-pravoslavna-cerkva-na-99-pid-kontrolem-fsb-golova-rozvidki.html>.

11. Huge Trove of Leaked Russian Documents Is Published by Transparency Advocates [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.nytimes.com/2019/01/25/world/europe/russian-documents-leaked-ddosecrets.html>.

Рецензенти:
доктор філологічних наук, професор
Л. Компанцева,
доктор юридичних наук, професор
А. Марущак

Аннотація. Гібридні гендерні угрози використовуються як елемент ослаблення українського общества в стране, его раскола и существенного осложнения интеграции в НАТО и ЕС. Инструментарием для данного вида угроз является дестабилизация работы парламента, особенно в части реализации его законодательной функции из-за блокирования прохождения законопроектов, а также изъятие «гендерной терминологии» с целью дальнейшей манипуляции в области политики обеспечения равных прав и возможностей.

Ключевые слова: гендер, евроинтеграция, законодательная деятельность, право на аборт, домашнее насилие.

Abstract. Hybrid gender threats are used as an element to weaken the Ukrainian society in the country, to split it and to complicate its integration into NATO and the EU significantly. The toolkit for this type of threat is the destabilization of parliament activities, especially in terms of the implementation of its legislative function due to blocking the passage of bills, as well as the removal of «gender terminology» with a view to further manipulation in the field of equal rights and opportunities.

Key words: gender, European integration, legislative activity, abortion right, domestic violence.